

Inhoud

Voorwoord	4	
Inleiding	5	
Hoofdstuk 1	Ontwikkeling van jonge kinderen	7
Hoofdstuk 2	Kijk Kies Doe: werkwijze	11
Hoofdstuk 3	Wat zijn geschikte activiteiten?	15
Hoofdstuk 4	Criteria voor de inrichting van de speelleeromgeving	17
Hoofdstuk 5	Gulden regels voor pedagogisch medewerkers	19
Hoofdstuk 6	Een goede planning is het halve werk	21
Hoofdstuk 7	Domein Sociaal-emotionele ontwikkeling	29
	7.1 Omgaan met zichzelf	31
	7.2 Omgaan met anderen	53
	7.3 Zelfredzaamheid	75
	7.4 Spelontwikkeling	91
Hoofdstuk 8	Domein Taal	107
	8.1 Spraak- en taalontwikkeling	109
	8.2 Ontluikende geletterdheid	133
Hoofdstuk 9	Domein Rekenen	151
	9.1 Cognitieve ontwikkeling (waarnemen en denken)	153
	9.2 Ontluikende gecijferdheid	175
Hoofdstuk 10	Domein Motoriek	195
	10.1 Grote motoriek	197
	10.2 Kleine motoriek	219
	10.3 Tekenontwikkeling	241
Literatuur		257
Bijlage 1: Format voor een dagplanning		258
Bijlage 2: Format voor een weekplanning		259
Bijlage 3: Format voor een individueel actieplan		260
Bijlage 4: Format voor een themaplanning		261
Meer over Bazalt		262

Voorwoord

Voor je ligt *Kijk Kies Doe voor 0-4-jarigen*. Een boek dat speciaal is ontwikkeld voor medewerkers in kindcentra. Hiertoe rekenen we kinderdagverblijven, peuterspeelzalen en voorscholen. Het boek bevat een groot aantal activiteiten waarmee je de ontwikkeling van jonge kinderen van nul tot vierenhalf jaar gericht kunt stimuleren. De keuze voor een activiteit baseer je op observatie van de ontwikkeling. Observeren en kiezen voor een activiteit gaan hand in hand. De beschrijving van de activiteiten wordt geïllustreerd met vele foto's. Dit alles maakt *Kijk Kies Doe voor 0-4-jarigen* een uniek boek.

Kinderen maken in hun eerste levensjaren een enorme ontwikkeling door. Deze ontwikkeling vindt plaats in interactie met de omgeving. Jij, als pedagogisch medewerker, hebt de opdracht om kinderen zo goed mogelijk in hun ontwikkeling te begeleiden. Daarvoor is op de eerste plaats nodig dat je de kinderen goed observeert en zo een inschatting maakt van hun ontwikkelingsfase. Je kunt hierbij gebruik maken van het volgsysteem KIJK! (KIJK! 0-4 jaar of KIJK! 0-7 jaar).¹

Op de tweede plaats is nodig dat je weet op welke manier je het beste aansluit bij ieders ontwikkeling, zodat de kinderen een volgende stap in hun ontwikkeling kunnen zetten. Met *Kijk Kies Doe voor 0-4-jarigen* heb je een boek in handen waarmee je dit in de praktijk kunt brengen. Wanneer je er een tijdje mee hebt gewerkt, zul je merken dat je steeds meer nieuwe mogelijkheden ontdekt om de ontwikkeling van het jonge kind op een goede manier te ondersteunen.

Kijk Kies Doe voor 0-4-jarigen is vooral een praktisch boek. Het gaat niet alleen over wat je in het omgaan met kinderen in de eerste levensjaren kunt doen. Je vindt er ook aanwijzingen hoe je de ontwikkeling van jonge kinderen gericht en met resultaat kunt stimuleren. Wat zijn nu goede ontwikkelingsstimulerende activiteiten? Hoe bied ik die aan? Wat is mijn rol daarbij? Welke materialen zijn geschikt? Allemaal vragen over het hoe, waarmee in *Kijk Kies Doe voor 0-4-jarigen* rekening is gehouden. De activiteiten kun je zonder veel extra inspanning en voorbereiding organiseren. Op een speelse wijze en met plezier! Want plezier voor jezelf en het jonge kind is de belangrijkste voorwaarde voor verdere ontwikkeling.

Kijk Kies Doe voor 0-4-jarigen is in en vanuit de praktijk ontwikkeld. Pedagogisch medewerkers en kinderen bleken zeer enthousiast over de toegankelijkheid én over de activiteiten. Wij hopen dat dat voor jou en je kinderen ook zal gelden.

Dook Kopmels
Manager Bazalt Educatieve Uitgaven

NB: In deze uitgave gebruiken we 'hij' als we het hebben over kinderen. Uiteraard bedoelen we ook 'zij'.

¹ Meer weten over KIJK? Zie: www.bazalt.nl/expertise-kijk

Inleiding

Om de ontwikkeling van kinderen gericht en doelbewust te kunnen ondersteunen, dient u te weten hoe een goede ontwikkeling in de eerste jaren eruitziet. Welke inzichten, kennis en vaardigheden doet een kind in deze periode op? Wat komt eerst en wat daarna? Als u weet hoever het kind in zijn ontwikkeling is en welke volgende stap hij daarin kan maken, kunt u bepalen welke ervaringen daar het beste toe bijdragen. Dat is de werkwijze binnen *Kijk Kies Doe*: observeren, inschatten van de ontwikkelingsfase en handelen sluiten direct op elkaar aan.

Doe en geniet!

Ervaringen die een kind in zijn eerste levensjaren opdoet, zijn van groot belang voor zijn verdere ontwikkeling. Onderzoek toont aan dat de sociale ontwikkeling, de taalontwikkeling en de ontwikkeling van het waarnemen en denken van een vierjarig kind al zeer sterk bepaald zijn door de ervaringen die hij in de eerste levensjaren heeft opgedaan. Om daarna nog echte invloed op die ontwikkeling uit te kunnen oefenen, is een langdurige en intensieve begeleiding nodig. Wat aanvankelijk haast vanzelf ging, kost dan extra inspanning van zowel kind als opvoeder.

Pedagogisch medewerkers doen ertoe

De ontwikkeling van kinderen ligt bij de geboorte slechts ten dele vast. De omgeving waarin het jonge kind opgroeit, is van invloed op de ervaringen die hij opdoet. U als pedagogisch medewerker maakt deel uit van die omgeving. De wijze waarop u de kinderen begeleidt, doet ertoe. Doordat u het kind veel positieve aandacht geeft bij wat hij zegt en doet, ontwikkelt hij zelfvertrouwen en vertrouwen in u. Dit zelfvertrouwen is belangrijk voor zijn verdere ontwikkeling. Het kind verwacht daardoor dat hij succes zal hebben in wat hij onderneemt.

U geeft het kind niet alleen positieve aandacht, u doet nog meer. U biedt het kind ook kansen zich te ontwikkelen door kijken, praten, voelen en luisteren. Positieve aandacht geven en het bieden van kansen zijn de uitgangspunten van de activiteiten in *Kijk Kies Doe*. Kinderen doen hiermee ervaringen op die bevorderlijk zijn voor hun ontwikkeling.

*Belangrijk:
Geef positieve
aandacht en bied
ontwikkelings-
kansen*

Een praktisch boek

Met *Kijk Kies Doe* vertaalt u de kennis, die u over het kind uit observatie hebt gekregen, direct in activiteiten die goed aansluiten bij zijn ontwikkelingsfase. Deze activiteiten vormen geen compleet programma. Het zijn voorbeelden van geschikte activiteiten, die echte ontwikkelingswaarde voor het kind hebben. Het grootste deel van de activiteiten is door pedagogisch medewerkers op hun bruikbaarheid beoordeeld.

ontwikkeling op andere gebieden. De activiteiten uit Kijk Kies Doe stimuleren dan ook meer ontwikkelingsgebieden tegelijk. Met picto's staat aangegeven met welk ander ontwikkelingsaspect een bepaalde activiteit sterk samenhangt (zie voorbeeld op de volgende pagina).

Hieronder ziet u een overzicht van deze picto's.

Figuur 2. Overzicht van de ontwikkelingslijnen.

Belang van spel

Jonge kinderen ontwikkelen zich door te spelen, dat wil zeggen door hun eigen spontane activiteit. U probeert daar op de juiste manier bij aan te sluiten door ze te stimuleren. Spel is voor jonge kinderen de natuurlijke manier om geleidelijk de wereld te verkennen. Via verschillende vormen van spel doen ze allerlei inzichten op en oefenen ze vaardigheden als lopen, praten, waarnemen, denken, onthouden en samenspelen.